

Graditelji orgulja za hrvatske crkve

Božidar Grga

Donosimo popis radionica i pojedinaca graditelja orgulja čija su ostvarenja kroz više stoljeća izgrađena za hrvatske naručitelje.

BAZZANI – Radionica obitelji Bazzani (Venecija) neprekidno je djelovala od 1818. godine do iza Drugoga svjetskog rata. Za to vrijeme u njoj je sagrađeno više od 400 orgulja. Sebe su nazivali sljedbenicima Nakića i Callida. U Hrvatskoj je sagrađeno 17 orgulja ove radionice u razdoblju od 1818. do 1896. godine, a sačuvano ih je šest.

BRANDL – Slovenski graditelj orgulja Joseph Brandl (Eisendorf u Bavarskoj, 1865. – Maribor, 1938.) u Mariboru je 1893. godine osnovao radionicu. Gradio je orgulje s pneumatskom trakturom i romantičnim dispozicijama. Djelovao je u Štajerskoj i Hrvatskoj. Opus mu ima oko 150 glazbala. U Hrvatskoj postoji 47 njegovih orgulja.

BRAUN – Wolfgang Julius Braun, njemački orguljar iz Rosenfeld-Bickelsberga, rođen je 1944. godine. Osamostalio se 1976., a nove instrumente počinje graditi 1978. godine. Restaurira i povijesne orgulje. Ima radionicu i u Hrvatskoj (Mala Subotica, Stepinčeva 54).

HEFERER – Radionica Heferer obitelj je graditelja orgulja, harmonija i klavira. Utemeljena je 1849. godine u Grazu, od 1868. godine djeluje u Karlovcu, a od 1870. do danas neprekidno u Zagrebu. U tom razdoblju (četiri pokoljenja) opus radionice Heferer postao je najbrojniji opus domaćih graditelja u Hrvatskoj – 263 orgulje.

HORVAT – Tihomil Horvat (Čakovec, 4. 4. 1961.) osniva 1995. godine tvrtku »Mala orguljarska radionica« za izradbu i restauraciju orgulja i harmonija. Uspješno popravlja i obnavlja orgulje.

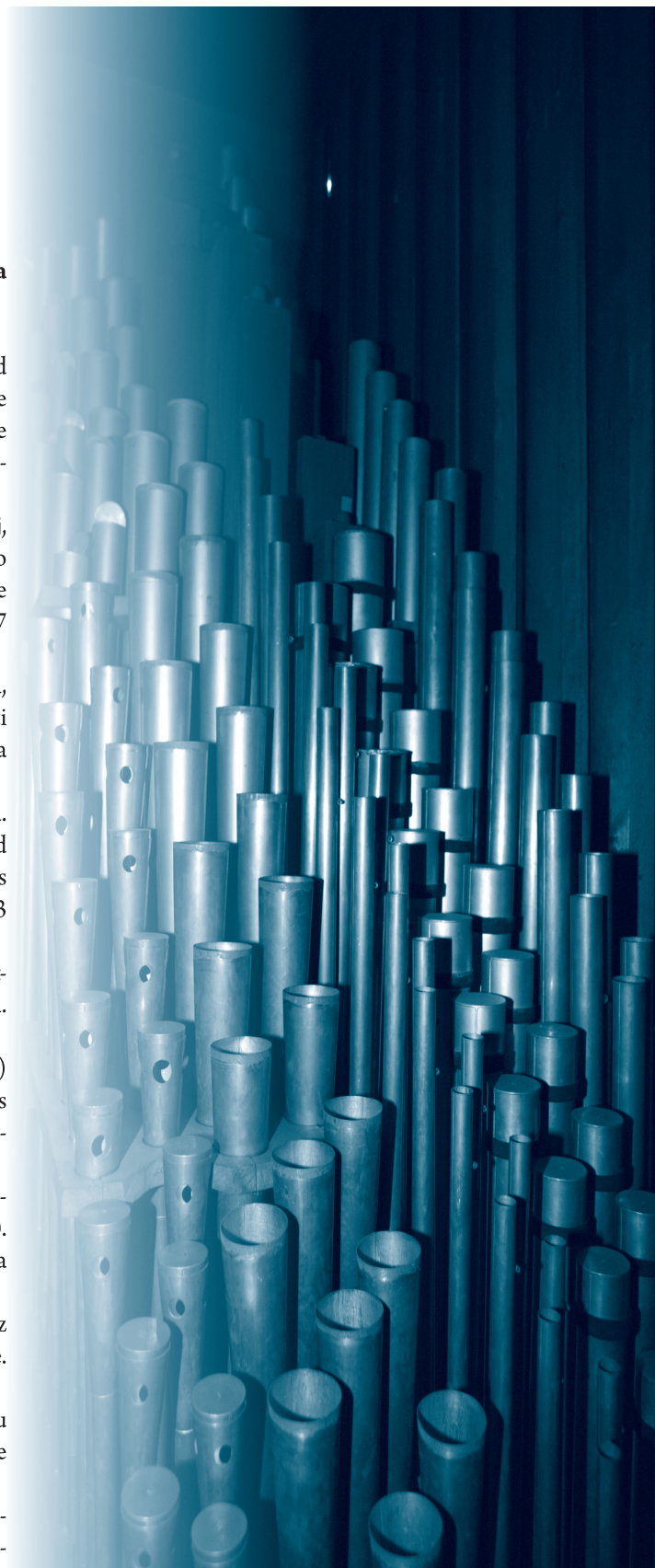
JENKO – Franc Jenko (Topola pri Mengešu, 1894. – ?, 1969.) i sin Anton (1930.) vodili su veliku, sada bivšu orguljarsku radionicu u Šentvidu kod Ljubljane. Opus je tvrtke veći od 200 sagrađenih orgulja. U Hrvatskoj postoji oko tridesetak orgulja ove radionice.

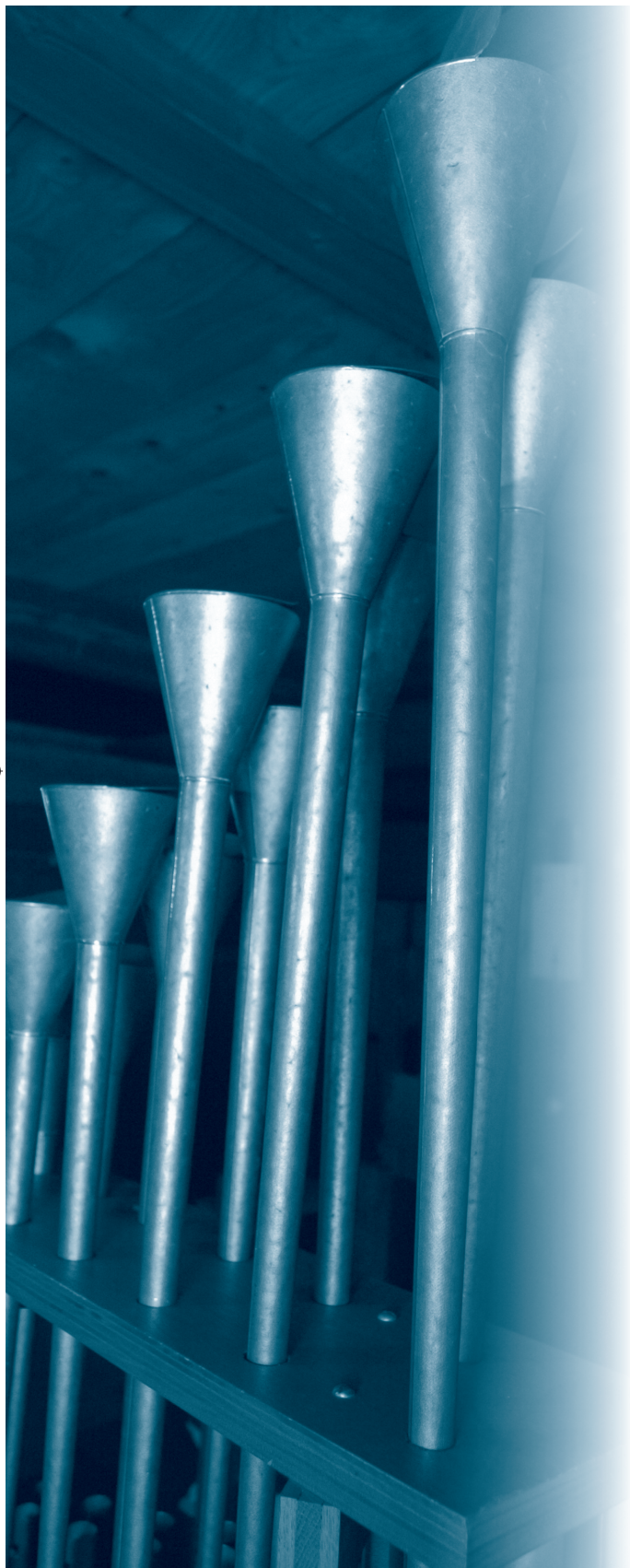
KLEUKER – Hans-Detlef Kleuker (Flensburg, 1922. – Brackwede, 1988.) polaže 1955. majstorski ispit i otvara orguljarsku radionicu u Brackwedeu (Vestfalija). Bila je to jedna od vodećih radionica u sjevernoj Njemačkoj, koja je u 30 godina (do 1983.) sagradila oko 350 orgulja.

KOCH – Pet naraštaja orguljarske obitelji Koch vuče orguljarsku tradiciju još iz 18. stoljeća. Imali su radionice u različitim područjima Njemačke, pa i izvan nje. I danas djeluju u Wupertalu.

MAJDAK – Milan Majdak (Šišljavić, 1897. – Zagreb, 1984.), imao je radionicu u Zagrebu. Orguljarsku je struku učio kod F. Heferera i F. Lindauera. Sagradio je ukupno 14 orgulja.

MAYER – Austrijska orguljarska radionica »Gebrüder Mayer« (Feldkirch, Vorarlberg) djeluje od druge polovice 19. stoljeća, i još je aktivna. Početkom 20. stoljeća izgrađeno je nekoliko njihovih orgulja na području Dalmacije.

MOSCATELLI – Gaetano Moscatelli, sin Dominikov, rođen je u Veneciji oko 1765. godine. S ocem dolazi u Zadar 1780. godine. Preminuo je u Milni na otoku Braču 1822. godine. Obogatio je Hrvatsku za 52 svoja glazbala. Nema podataka da je radio u Mlecima, pa zato ga možemo uvrstiti među hrvatske graditelje orgulja.

POSAVEC – Ivan Gabriel Posavec (Sveti Križ, 1941.), orguljar dominikanac s redovničkim imenom Gabriel, položio je obrtnički ispit 1973. godine. Pretežno se bavi popravcima orgulja i postavljanjem rabljenih orgulja dopremljenih iz inozemstva.

RIEGER – Radionica »Gebrüder Rieger« utemeljena je u Jägerndorfu u Šleskoj (danas Krnov u Češkoj) 1845. godine. Nacionalizirana je 1945. godine i preuzima ju Jan Tuček iz Kutne Hore (Češka). Godine 1946. inženjer Joseph II. von Glatter-Götz utemeljuje novu tvrtku »Rieger« u Schwarzachu (Vorarlberg). Tvrtka »Rieger« sagradila je više od 3 000 orgulja u cijeloj Europi, Aziji, Južnoj Americi i Južnoj Africi. U Hrvatskoj ima 35 njihovih orgulja.

STEIERER – Franz Steierer (Deutsch-Bogsan, 1891. – Ludwigsburg, 1966.) djeluje kao samostalan orguljar i graditelj harmonija od 1936. godine u Bietigheimu. Godine 1948. poslovanje preuzima njegov zet Otto Stahl, koji nakon 1988. godine nastavlja voditi radionicu sa sinom Rolandom.

TONOLI – Tito Tonoli, sin Giovanni-ja, naslijedio je dobro uhodanu očevu radionicu u Bresci, jednu od boljih tijekom 19. stoljeća na sjeveru Italije. Tijekom sedamdesetak godina u njoj je sagrađeno više od 150 instrumenata. (Giovanni: Brescia, 1803. – 1889.; Tito: Brescia, ? – Buenos Aires, 1897.) Od Tita, koliko je poznato, imamo samo dva glazbala u Hrvatskoj: u Orebiću i Dubrovniku.

WELTE – Michael Welte, nakon izučenoga urarsko-orguljarskog zanata kod Josefa Blessinga u mjestu Unternkirch, otvara vlastitu radionicu 1824. godine u Förenbachu. Budući da su poslovi dobro tekli, godine 1872. otvara radionicu u Freiburgu. Njegov stariji sin Emil Welte godine 1886. otvara svoju radionicu u New Yorku, a drugi sin, Berthold Welte, s mlađim bratom, Michaelom mladim, godine 1880. preuzima radionicu u Freiburgu. Godine 1887. drvene valjke s metalnim zupcima zamjenjuju perforiranim papirnatim svicima. Godine 1900. Bertoldov sin Edwin uzima za suradnika zeta Karla Bockischa. Proizvode različite glazbene automate za kinodvorane i za druge namjene (od 1903. Welte-Mignon-Reproduktions-Piano; od 1909. Welte-Philharmonie-Orgel). Od 1929. radionica proizvodi jedino crkvene orgulje. Karl Bockisch je od 1930. godine jedini vlasnik radionice, koja se ugasila 1954. godine.

Popis literature i izvora

Armano, Emin, *Orgulje hrvatskih graditelja tragom Ladislava Šabana*, Jakša Zlatar, Zagreb, 2006.

Bulić, don Frane, »Orgulje glasovitih umjetnika po crkvama u Dalmaciji«, *Sveta Cecilija*, br. 5-6, Zagreb, 1918., 129 – 133, 161 – 164.

Fischer, Hermann, *100 Jahre Bund Deutscher Orgelbaumeister*, Bund Deutscher Orgelbaumeister, München, 1991.

Fisković, Cvito, *Iz glazbene prošlosti Dalmacije*, *Mogućnosti*, br. 6-7, god. XXI, Split, 1974.

Meder, Jagoda, *Orgulje u Hrvatskoj*, Globus, Zagreb, 1992.

Mischiat, Oscar, *Repetitorio toponomastico dei Cataloghi degli Organari Italiani 1587. – 1930.*, Pàtron Editore, Bologna, 1995.

Muzička enciklopedija, 2. izdanje, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Pismohrana Božidara Grge, terenske bilješke 1971. – 2006. godine.

